

- (4) Treća strana se sastoji od kolona u kojima se evidentiraju podaci o stečenim ovlaštenjima i posebnim ovlaštenjima:
- prva kolona: naziv ovlaštenja, odnosno posebnog ovlaštenja;
 - druga kolona: datum sticanja predmetnog ovlaštenja, i
 - treća kolona: potpis - pečat lica koje je unijelo date podatke.
- (5) Četvrta strana se sastoji od kolona u kojima se vodi evidencija o ovlaštenjima i posebnim ovlaštenjima kojima se produžava važnost i njihov rok važenja kako slijedi:
- prva kolona: naziv ovlaštenja ili posebnog ovlaštenja kome se produžava rok važenosti;
 - druga kolona: rok važenja predmetnog ovlaštenja, i
 - treća kolona: potpis - pečat lica koje je unijelo date podatke.
- (6) Dozvola/Potvrda o obučeniosti pilota MLZ se izdaje na jednom službenom jeziku u upotrebi u Bosni i Hercegovini i engleskom jeziku.

Temeljem članka 16. i članka 61. stavak (2) Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", broj 32/02 i 102/09), članka 14. stavak (1) i članka 121. stavak (1) Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 39/09), generalni ravnatelj Direkcije za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine donosi

**PRAVILNIK
O UVJETIMA ZA KORIŠTENJE MIKROLAKIH
ZRAKOPOLOVA, OBUKU I STJECANJE DOZVOLE ILI
POTVRDE O OBUČENOSTI PILOTA MIKROLAKIH
ZRAKOPOLOVA**

I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

(Predmet Pravilnika)

Ovim pravilnikom se propisuju uvjeti korištenja mikrolakog zrakoplova (u daljem tekstu: MLZ), uvjeti koje moraju ispunjavati organizacije za osposobljavanje pilota MLZ, uvjeti za sprovođenje obuke, način polaganja ispita i postupak za stjecanje dozvole pilota MLZ, potvrde o obučeniosti zrakoplovnog stručnog osoblja - pilot zmaja sa motorom (u daljem tekstu: Potvrda o obučeniosti), dodatnog ovlaštenja instruktora letenja MLZ, prava imatelja dozvole pilota MLZ, prava imatelja Potvrde o obučeniosti i instruktora letenja MLZ, te izgled i sadržaj dozvole pilota MLZ i Potvrde o obučeniosti.

Članak 2.

(Pojam MLZ i podjela MLZ)

- U smislu ovoga pravilnika, pod MLZ podrazumijevamo zrakoplov posebne kategorije, jednostavne konstrukcije, sa motornim pogonom ili bez njega, kojim pilot upravlja pomoću pokretnih aerodinamičkih površina oko dvije ili tri ose promjenom položaja težišta i/ili sa klasičnim komandama i/ili pomoću lijeve i desne komande povezane za izlazne krajeve krila i/ili kombinacijom i za koju se ne zahtijeva tipski certifikat (osim za serijsku proizvodnju).
- U smislu ovog pravilnika, MLZ se dijele na:
 - mikrolake avione (MLA);
 - mikrolake helikoptere (MLH);
 - mikrolake jedrilice (MLS);
 - žiroplane (MLG);
 - zmaj sa motorom (PHG);
 - paraglajder sa motorom (PPG).
- MLZ navedeni u stavku (2) ovog članka, imaju brzinu prevlačenja ili najmanju horizontalnu brzinu letenja u

konfiguraciji za slijetanje koja ne prelazi 35 čvorova (65 km/h) kalibrirane brzine leta (CAS).

- Mikrolake jedrilice mogu poletjeti (ako je to propisano od strane proizvođača) i pomoću motornog vozila, čamca, vitla, aerzaprege i sopstvenim motorom ili na druge pogodne načine.

Članak 3.

(Namjena i opći uvjeti za korištenje MLZ)

- MLZ će se upotrebljavati isključivo sukladno namjeni opisanoj u Naputku za letenje i održavanje MLZ.
- MLZ će se koristiti samo ako ispunjava uvjete za sigurnu zračnu plovidbu prema odredbama Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 39/09) (u daljem tekstu: Zakon) i uvjete propisanim ovim pravilnikom i drugim podzakonskim propisima koji reguliraju namjenu i uvjete za korištenje MLZ.
- MLZ može biti namijenjen za obavljanje sportskih djelatnosti, demonstracije, rekreativno letenje i za stručno osposobljavanje pilota odnosnih zrakoplova sukladno odredbama ovoga Pravilnika i drugih propisa donesenih na temelju Zakona.
- Letenje MLZ za namjene koje nisu navedene u stavku (1), (2) i (3) ovog članka nije dozvoljeno.
- Prijevoz osoba i roba u komercijalne svrhe (u svrhu naplate usluga) odobravati će se sukladno zahtjevima propisanim u podzakonskim aktima koji definiraju radove iz zraka i komercijalni prijevoz putnika i roba.
- MLZ, koji se koriste za stručno osposobljavanje pilota, moraju imati potvrdu o saglasnosti (Type Certificate Approval), te uvjerenje o plovidbenosti i uvjerenje o registriranju zasnovane na pravilniku koji propisuje način registriranja (evidencije) i izdavanja uvjerenja o plovidbenosti MLZ.
- Pilot MLZ može biti samo osoba koja udovoljava uvjetima propisanim ovim pravilnikom.

II. MINIMALNA OPREMA MLZ, PILOTA MLZ I DRUGE OSOBE I DOKUMENTACIJA

Članak 4.

(Minimalna oprema MLZ)

- MLZ, koji se koristi za letenje u nekontroliranom zračnom prostoru, mora imati sljedeću opremu i instrumente:
 - opremu obaveznu prema uputama proizvođača;
 - visinomjer;
 - kutiju prve pomoći (ako je prikladno);
 - radio-postaju (samo za letenje u kontroliranom zračnom prostoru);
 - sigurnosne pojaseve;
 - mjerač količine goriva ako je opremljen motorom (izuzev ako postoji mogućnost optičke kontrole količine goriva);
 - prsluk za spasavanje (za letenje iznad vodenih površina);
 - protivpožarni aparat (ako je prikladno).
- Navedena oprema i instrumenti iz stavka (1) ovog članka moraju se periodično provjeravati svakih 24 mjeseca.
- Za stanje i funkcionalnost opreme odgovoran je operater MLZ.
- Pilot paraglajdera sa motorom (PPG) i pilot zmaja sa motorom (PHG) mogu koristiti kombinirani uređaj (GPS ili sličan uređaj) na kome se mogu očitati vrijednosti visine, brzine, brzine penjanja/spuštanja i pravca leta.

Članak 5.

(Oprema pilota MLZ i druge osobe)

- (1) Prilikom letenja MLZ koji nema zatvorenu kabinu, sve osobe u zrakoplovu dužne su da nose kacigu sa zaštitnim viziorom.
- (2) Ako se leti iznad vodenih površina, obvezno je nošenje pojasa za spašavanje.
- (3) Nošenje padobrana na MLZ je obavezno ako to zahtijeva napatuk o letenjenju i održavanju MLZ.
- (4) Pilot neće dozvoliti da sa njim na istoj MLZ leti osoba bez propisane opreme.

Članak 6.

(Isprave MLZ i pilota MLZ)

- (1) MLZ, kada leti, mora imati sljedeću dokumentaciju:
 - a) Uvjerenje o plovidbenosti;
 - b) Dozvola za rad ugrađene radio-postaje;
 - c) Polica osiguranja za štetu nanešenu trećim licima.
- (2) Pilot MLZ na letu mora imati sljedeće isprave:
 - a) Dozvola pilota, odnosno Potvrda o obučeniosti osobe koja upravlja zrakoplovom, odnosno autorizacija pilota učenika i
 - b) Odgovarajuće liječničko uvjerenje.

III. ZRAČNE LUKE, LETILIŠTA I TERENI

Članak 7.

(Zračne luke, letilišta i tereni)

- (1) MLZ će sprovoditi aktivnosti jedino sa zračnih luka, letilišta ili terena koji posjeduju važeće rješenje za korištenje i potvrdu za operatora zračne luke, letilišta ili terena koju je izdala BHDCA.
- (2) Potvrda i rješenje za korištenje će se izdati osobi/operatoru koji ispunjava uvjete za izdavanje sukladno Zakonu i podzakonskom aktu kojim se propisuju uvjeti i način izdavanja potvrde operatora zračne luke, odnosno podzakonskim aktom o uvjetima i načinu korištenja letilišta.
- (3) Sprovođenje letačkih aktivnosti sa MLZ izvan odobrenih zračnih luka, letilišta ili terena dopušteno je samo paraglajderu sa motorom (varijanta paraglajdera sa motorom na leđima pilota) uz obavezu dostavljanja najave u BHDCA prije početka planirane letačke aktivnosti.
- (4) Sprovođenje letačkih aktivnosti sa MLZ izvan odobrenih zračnih luka, letilišta ili terena dopušteno je samo u izuzetnim slučajevima za što je potrebno posebno odobrenje BHDCA.
- (5) Sprovođenje obuke ili organiziranje manifestacija i takmičenja sa letačkom aktivnosti se vrši isključivo sa zračnih luka, letilišta ili terena koji posjeduju važeće rješenje za korištenje i potvrdu za operatora zračne luke, letilišta ili terena koju je izdala BHDCA.

IV. LETENJE MLZ I OGRANIČENJA

Članak 8.

(Letenje MLZ)

- (1) U zračnom prostoru BiH, MLZ će letjeti sukladno pravilima kojim se definiraju pravila letenja zrakoplova i odredbama ovoga Pravilnika.
- (2) MLZ je dopušteno letjeti:
 - a) prema pravilima vizualnoga letenja (VFR), tokom dana, u vremenu od pola sata prije izlaska sunca do pola sata nakon zalaska sunca,
 - b) u nekontroliranom zračnom prostoru objavljenog u AIP-u BiH,
 - c) u zoni zračne luke/letilišta/terena koji se nalaze u nekontroliranom zračnom prostoru, uz prethodno

pribavljenu suglasnost operatora zračne luke/letilišta/terena;

- d) u kontroliranom zračnom prostoru, uz prethodnu najavu, sukladno Pravilniku o odobravanju letenja i popunjenom planu leta.

Članak 9.

(Visine letenja)

- (1) MLZ će letjeti na minimalnoj visini koja je propisana za vizualno letenje sukladno pravilima za letenje, odnosno, važećem propisu koji definira pravila letenja zrakoplova.
- (2) MLZ će letjeti na visinama iznad minimalno sigurne visine. Minimalna sigurna visina je visina koja osigurava da u slučaju slijetanja u nuždi neće doći do nepotrebnog ugrožavanja osoba, objekata i stvari na zemlji ili vodi.
- (3) Iznad gradova, naseljenih područja i skupova ljudi, minimalna sigurna visina MLZ ne smije biti manja od 300 m (1000 ft) iznad najviše prepreke u krugu polumjera 600 m od pozicije zrakoplova, a u drugim slučajevima, na visinama koje nisu manje od 150 m (500 ft) iznad zemlje ili vode.
- (4) Letenje ispod mostova, dalekovoda i drugih sličnih objekata je zabranjeno.

Članak 10.

(Ograničenja)

- (1) MLZ je zabranjeno letjeti:
 - a) iznad određenih područja u nekontroliranom zračnom prostoru koja su proglašena zabranjenom zonom;
 - b) u nepovoljnim meteorološkim uvjetima;
 - c) u oblacima;
 - d) na vertikalnoj udaljenosti manjoj od 150 m (500 ft) ispod baze oblaka;
 - e) ispod mostova i sličnih objekata, dalekovoda i antena.
- (2) Privremeno, u određenom vremenu, pod određenim uvjetima može se zabraniti letenje u uvjetno zabranjenim zonama, o čemu se piloti obavještavaju na način uobičajen u zračnom prometu.
- (3) Tokom osposobljavanja, sportskog takmičenja ili javnih priredbi, rukovoditelj letenja može pojedinim licima zabraniti letenje za koje procijeni da bi mogli ugroziti sigurnost letenja.

Članak 11.

(Dužnosti rukovoditelja letenja)

- (1) Letenje MLZ radi samostalnog ili organiziranog letenja, osposobljavanja, sportskog takmičenja ili javnih priredbi nadzirati će rukovoditelj letenja. Rukovoditelj letenja će imati važeću dozvolu/Potvrdu o obučeniosti pilota MLZ ili drugu pilotsku dozvolu, a rukovoditelj letenja, prilikom samostalnog letenja učenika, kod praktičnog osposobljavanja i posebno ovlaštenje instruktora letenja MLZ.
- (2) Dužnosti rukovoditelja letenja tokom sportskog letenja, održavanja manifestacija i priredbi i praktičnog osposobljavanja su sljedeće:
 - a) prije početka letenja provjeriti meteorološku situaciju i situaciju na terenu ili zračnoj luci/letilištu;
 - b) odlučiti o početku, prekidi i završetku letenja;
 - c) provjeriti da li su učenici za pilote MLZ upisani u evidenciju učenika i da li su opremljeni propisanim opremom;
 - d) dati zadatke učenicima za pilote MLZ u okviru odobrenog programa;
 - e) osposobljavati i nadzirati letenje MLZ;
 - f) održavati red i disciplinu na terenu ili zračnoj luci/letilištu;

- g) prije početka letenja, nadgleda pretpoletni pregled MLZ;
- h) provjeriti da li MLZ posjeduje važeće uvjerenje o plovidbenosti;
- i) provjeriti da li pilot MLZ posjeduje dozvolu ili Potvrdu o obučnosti MLZ sa važećim ovlaštenjima;
- j) zabraniti upotrebu MLZ ili opreme koja nije ispravna;
- k) izvršiti opću, prethodnu i izvršnu pripremu za letenje;
- l) zabraniti letenje MLZ osobi za koju ocjeni da:
 - je pod utjecajem alkohola, droga ili drugih psihoaktivnih sredstava,
 - krši pravila letenja ili na drugi način ugrožava sigurnost letenja.

V. STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE I STJECANJE DOZVOLA I OVLAŠTENJA PILOTA MLZ

Članak 12.

(Dozvola pilota MLZ i Potvrda o obučnosti)

- (1) MLZ će upravljati osoba koje ima važeću dozvolu pilota MLZ koju izdaje BHDCA ili ima Potvrdu o obučnosti i ima važeće liječničko uvjerenje kategorije 2.
- (2) Pod nadzorom ovlaštenog instruktora, MLZ može upravljati učenik koji se osposobljava za stjecanje dozvole pilota MLZ ili kandidat koji se osposobljava za stjecanje posebnih i dodatnih ovlaštenja ili ovlaštenja za drugu vrstu MLZ ili tip (preobuka za tip MLZ-a).

Članak 13.

(Ovlaštenja i dodatna ovlaštenja)

- (1) Dozvola pilota MLZ sadrži jedno ili više sljedećih ovlaštenja/vrsta MLZ:
 - a) ovlaštenje za letenje mikrolakim avionom (MLA),
 - b) ovlaštenje za letenje mikrolakim helikopterom (MLH),
 - c) ovlaštenje za letenje mikrolakom jedrilicom (MLS),
 - d) ovlaštenje za letenje žiroplanom (MLG).
- (2) Potvrdu o obučnosti ima lice koje je ovlašteno da upravlja zmajem sa motorom i/ili paraglajderom sa motorom.
- (3) Lice koje stječe dozvolu pilota MLZ, stječe ujedno najmanje jedno ovlaštenje iz stavka (1) ovog članka.
- (4) Dodatno ovlaštenje je ovlaštenje za letenje MLZ koje BHDCA upisuje u dozvolu pilota MLZ ili Potvrdu o obučnosti nakon njegovog stjecanja, a odnosi se na instruktora letenja MLZ.

Članak 14.

(Uvjeti za osposobljavanje pilota MLZ)

- (1) Osoba koje se osposobljava za pilota MLZ će:
 - a) biti starija od 16 godina, s tim da maloljetna osoba tj. osoba mlađa od 18 godina koja se želi osposobljavati za stjecanje dozvole, odnosno Potvrde o obučnosti pilota MLZ, mora imati ovjerenu pismenu suglasnost oba roditelja ili staratelja;
 - b) posjedovati dokaz o zdravstvenoj sposobnosti – liječničko uvjerenje kategorije 2;
 - c) biti upisano u knjigu Registra učenika pri ovlaštenoj organizaciji za osposobljavanje pilota MLZ.
- (2) Osposobljavanje za stjecanje dozvole pilota MLZ, ovlaštenja i dodatnih ovlaštenja, kao i Potvrde o obučnosti, izvoditi će se po programu osposobljavanja u ovlaštenim organizacijama za osposobljavanje pilota MLZ, koje odobrava BHDCA i MLZ-u za obuku pilota kod kojeg su instrumenti razmješteni tako da se nalaze u vidnom polju pilota učenika i instruktora.
- (3) Sadržaj programa osposobljavanja (teorijski i praktični dio obuke) propisati će BHDCA.
- (4) Praktično osposobljavanje kandidata za stjecanje dozvole pilota MLZ, ovlaštenja, dodatnih ovlaštenja i Potvrde o

- obučnosti sprovode ovlašteni instruktor letenja MLZ u ovlaštenim organizacijama za osposobljavanje pilota MLZ.
- (5) Preobuku za određeni tip/vrstu MLZ u okviru postojećeg ovlaštenja, može obavljati ovlašteni instruktor letenja, uz suglasnost BHDCA.

Članak 15.

(Opći uvjeti za osposobljavanje pilota MLZ za stjecanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ)

Opći uvjeti koje moraju ispuniti kandidati za pristupanje osposobljavanju za stjecanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ - za sva ovlaštenja iz dozvole MLZ, su sljedeći:

- a) da ima navršenih najmanje 18 godina života;
- b) da posjeduju važeću dozvolu pilota MLZ ili Potvrdu o obučnosti i važeće ovlaštenje za koje će vršiti osposobljavanje.

Član 16.

(Posebni uvjeti za osposobljavanje pilota MLZ za stjecanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ)

- (1) Za stjecanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ za sprovođenje obuke za stjecanja ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom - FI (MLA), kandidat mora ispuniti sljedeće uvjete:
 - a) da ima najmanje 200 sati ukupnog naleta, od čega najmanje 150 sati naleta na avionu (ili MLA), od kojih najmanje 120 sati u ulozi PIC, od kojih minimalno 30 sati naleta na onoj vrsti mikrolakog aviona za koje će vršiti osposobljavanje i 20 sati VFR cross-country letenja;
 - b) da ima završen VFR cross-country let u ulozi PIC, koji u sebe uključuje let od najmanje 270 km (150 NM), u kojem su ostvarena bar dva slijetanja sa zaustavljanjem na zračnim lukama koje su različite od zračne luke polijetanja.
- (2) Za stjecanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ za sprovođenje obuke za stjecanja ovlaštenja za letenje mikrolakim helikopterom - FI (MLH) / žiroplanom FI (MLG), kandidat mora ispuniti sljedeće uvjete:
 - a) da ima najmanje 250 sati ukupnog naleta, od čega najmanje 200 sati naleta na helikopteru / žiroplanu, od čega najmanje 180 sati naleta u ulozi PIC i 20 sati VFR cross-country letenja u ulozi PIC;
 - b) da ima završen VFR cross-country let u ulozi PIC, koji u sebe uključuje let od najmanje 150 km (80 NM), u kojem su ostvarena bar dva slijetanja sa zaustavljanjem na zračnim lukama / helidromima koji su različiti od zračnih luka / helidroma polijetanja.
- (3) Za stjecanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ za sprovođenje obuke za stjecanja ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom FI (MLS), kandidat mora ispuniti sljedeće uvjete:
 - a) da ima najmanje 100 sati ukupnog naleta na jedrilicama od kojih minimalno 30 sati naleta na onoj vrsti mikrolake jedrilice za koju će vršiti osposobljavanje, 200 povlačenja (lansiranja) bilo kojom metodom u ulozi PIC i 30 sati naleta na TMG u ulozi PIC ako će vršiti osposobljavanje na TMG.
- (4) Za stjecanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ za sprovođenje obuke za stjecanja ovlaštenja za letenje zmajem sa motorom FI (PHG) ili paraglajderom sa motorom FI (PPG), kandidat mora da ima najmanje 100 sati naleta zmajem sa motorom, odnosno paraglajderom sa motorom, od čega, najmanje 5 sati naleta u posljednjih 6 mjeseci prije pristupanja obuci za stjecanje ovlaštenja FI (PHG) ili FI (PPG).

VI. UVJETI KOJE MORAJU ISPUNJAVATI ORGANIZACIJE KOJE OBAVLJAJU OSPOSOBLJAVANJE PILOTA MLZ

Članak 17.

(Odobrenje za rad organizacije za osposobljavanje i obučavanje pilota)

Organizacije koje obavljaju osposobljavanje pilota MLZ, obučavaju pilote MLZ za stjecanje dozvole ili potvrde o osposobljenosti pilota MLZ, odnosno, ovlaštenja koja se u tu dozvolu ili potvrdu upisuju, moraju da posjeduju odobrenje za rad koje je izdala BHDCA.

Članak 18.

(Uvjeti za odobravanje organizacija za osposobljavanje pilota MLZ)

Organizacija za osposobljavanje pilota MLZ će udovoljavati uvjetima u pogledu odgovarajućeg stručnog osoblja, opreme za osposobljavanje i prikladnog okruženja za sprovođenje teorijskog i praktičnog osposobljavanja.

Članak 19.

(Zahtjev za odobrenje za rad organizacije za osposobljavanje)

- (1) Zahtjev za odobrenje za rad organizacije za osposobljavanje pilota MLZ podnosi se na propisanom obrascu koji je publikovan na službenoj Internet stranici BHDCA.
- (2) Uz zahtjev iz stavka (1) ovoga članka moraju se dostaviti sljedeći dokazi:
 - a) akt o osnivanju, rješenje o registriranju kod nadležnog organa i unutrašnjoj organizaciji;
 - b) skica prostorije za održavanje teorijske nastave (ako nije sastavni dio OM-a);
 - c) popis opreme i učila za sprovođenje stručnog osposobljavanja (računala, grafoskopi, navigacijske karte, videoprojektori i sl, te sva druga oprema koja se koristi u procesu obuke) (ako nije sastavni dio OM-a);
 - d) popis stručne literature koja će se koristiti tijekom osposobljavanja (ako nije sastavni dio OM-a);
 - e) spisak zračnih luka/letilišta/terena i odobrenja/potvrda za zračnu luku/letilište/teren na kojem se obavlja stručno osposobljavanje (ako nije sastavni dio OM-a);
 - f) dozvola za rad radio-postaje MLZ (ako je primjenljivo);
 - g) potvrda o usaglašenosti (Type Certificate Approval) za MLZ;
 - h) uvjerenje o plovidbenosti za MLZ;
 - i) polica osiguranja za odgovornost za štetu nanešenu trećim licima;
 - j) operativni priručnik (OM);
 - k) priručnik o obuci (TM).

Članak 20.

(Izdavanje odobrenja za rad organizaciji za osposobljavanje)

- (1) BHDCA sprovodi postupak utvrđivanja ispunjenosti uvjeta za izdavanje odobrenja za rad organizaciji za osposobljavanje pilota MLZ sukladno proceduri koju će propisati BHDCA.
- (2) Nakon ispunjavanja propisanih uvjeta, BHDCA izdaje odobrenje za rad organizaciji za osposobljavanje MLZ.
- (3) Prvo odobrenje za rad organizaciji za osposobljavanje pilota MLZ izdaje se na rok važnosti od jedne godine.
- (4) Prije isteka važnosti odobrenja za rad, organizacija za osposobljavanje podnosi zahtjev za produženje važnosti odobrenja za rad na obrascu iz stavka (1) članak 19. ovog pravilnika. Ako su ispunjeni propisani uvjeti za produženje odobrenja za rad, BHDCA će produžiti odobrenje za rad na period do 3 godine.
- (5) Odobrena organizacija za osposobljavanje dužna je tražiti suglasnost BHDCA za sve promjene uvjeta na temelju

kojih je odobrenje za rad izdato prije nego se promjena uključi u sustav osposobljavanja.

- (6) Ako u toku važnosti odobrenja, organizacija za osposobljavanje prestane udovoljavati nekim od uvjeta na temelju kojih je odobrenje za rad izdano, BHDCA će djelomično ili potpuno suspendirati na određeni rok ili poništiti izdato odobrenje.
- (7) Ukoliko se zahtjev za produženje odobrenja za rad podnese po isteku važnosti istog, tada se smatra da je organizacija za osposobljavanje podnijela zahtjev prvi put i sprovede se postupak kao za prvo izdavanje odobrenja za rad.
- (8) U slučaju da BHDCA poništi odobrenje za rad organizaciji za osposobljavanje i ako organizacija za osposobljavanje, poslije poništenja odobrenja za rad, podnese zahtjev za ponovno dobijanje odobrenja za rad, smatraće se da je zahtjev podnesen prvi put i sprovede se postupak za prvo izdavanje odobrenja za rad.

Članak 21.

(Operativni priručnik i priručnik o obuci)

Sadržaj operativnog priručnika i priručnika o obuci dat je u Prilogu broj 1 ovog pravilnika.

Članak 22.

(Registar osposobljavanja)

- (1) Organizacija za osposobljavanje mora voditi registar osposobljavanja.
- (2) Registar osposobljavanja mora sadržavati najmanje sljedeće podatke:
 - a) osobne podatke kandidata;
 - b) vrsta osposobljavanja za koju se sprovodi obuka;
 - c) vrijeme trajanja osposobljavanja (teorijski i praktični dio obuke);
 - d) prethodno letačko iskustvo kandidata;
 - e) podatke o važnosti i kategoriji liječničkog uvjerenja kandidata;
 - f) lične podatke instruktora koji obavlja stručno osposobljavanje;
 - g) podatke o dozvoli ili potvrdi, kao i ovlaštenju instruktora koji obavlja stručno osposobljavanje;
 - h) podatke o redovnim provjerama u letu i iz teorije;
 - i) podatke o procjeni instruktora o napredovanju kandidata,
 - j) potpis odgovorne osobe u organizaciji da su navedeni podaci točni;
 - k) primjedbe.
- (3) Registar osposobljavanja vodi se u papirnom obliku.
- (4) Organizacija za osposobljavanje pilota MLZ je dužna da posjeduje i vodi sljedeću dokumentaciju:
 - a) odobrenje za rad organizacije za osposobljavanje,
 - b) dnevnik teorijske obuke sa evidencijom prisutnosti,
 - c) dnevnik letenja,
 - d) naloga za letove,
 - e) dosjea kandidata,
 - f) evidencije o incidentima, nesrećama i ozbiljnim incidentima MLZ koji su se dogodili tijekom osposobljavanja,
 - g) evidenciju izdatih diploma/potvrda/certifikata.

Članak 23.

(Dnevnik teorijske obuke)

Dnevnik teorijske obuke je dokument koji sadrži podatke o toku teorijske obuke i obuke na zemlji, o nastavnom sadržaju koji je izlagan tijekom obuke, o vremenu održavanja i trajanju obuke, kao i potpise lica koja su prisustvovala obuci i potpise predavača koji su sprovodili obuku.

Članak 24.

(Dnevnik letenja)

Dnevnik letenja sadrži:

- a) oznaku broja stranice;
- b) datum izvođenja leta;
- c) tip i registracijsku oznaku zrakoplova;
- d) prezime i ime osoba koje izvodi let (kandidat, instruktor, ispitivač);
- e) kratak opis leta, naziv/broj vježbe;
- f) naziv zračne luke, odnosno letilišta sa koga je obavljeno polijetanje i slijetanje;
- g) vrijeme polijetanja i slijetanja, trajanje leta i broj obavljenih letova;
- h) napomene i potpis instruktora pod čijim je nadzorom let obavljen.

Članak 25.

(Dosje kandidata)

Dosje kandidata sadrži:

- a) karton osobnih podataka;
- b) prijavu za obuku;
- c) rješenje o prijemu na obuku;
- d) kopiju autorizacije pilota učenika;
- e) kopiju liječničkog uvjerenja;
- f) karton praćenja obuke (evidencija o položenim ispitima, evidencija o letenju, lista praćenja obuke, zaključak instruktora i opći zaključak o sprovedenoj obuci); progres testove, završne testove i ispite;
- g) drugu evidenciju i zapise koji se vode tijekom obuke;
- h) kopiju diplome/potvrde/certifikata o završenoj obuci.

Članak 26.

(Diploma/potvrda/certifikat o završenoj obuci)

Diploma/potvrda/certifikat o završenoj obuci sadrži:

- a) redni broj i datum izdavanja diplome/potvrde/certifikata;
- b) naziv organizacije za osposobljavanje;
- c) broj odobrenja za rad organizacije za osposobljavanje;
- d) ime i prezime kandidata;
- e) vrstu obuke;
- f) vrijeme u kome je obuka izvedena;
- g) pečat i potpis rukovoditelja obuke.

Članak 27.

(Prostor za održavanje osposobljavanja)

- (1) Prostor za izvođenje teorijskog dijela osposobljavanja čini posebnu građevinsku cjelinu, koja je, prije svega, namijenjena za rad organizacije za osposobljavanje ili je posebna cjelina u višenamjenskom objektu.
- (2) Prostor mora biti odgovarajuće veličine primjeren planiranom broju kandidata za osposobljavanje, te prikladan za prikaz opreme koja se koristi u sustavu osposobljavanja kao nadopuna teorijskoj nastavi.

Članak 28.

(Oprema za osposobljavanje)

- (1) Pod opremom za osposobljavanje podrazumijevaju se zrakoplov i/ili zrakoplovni uređaj ovisno o vrsti osposobljavanja i druge opreme koja se koristi u svrhu osposobljavanja.
- (2) Za izvođenje praktičnog dijela osposobljavanja, zrakoplov i/ili zrakoplovni uređaji moraju se upotrebljavati sukladno kategoriji i namjeni, te moraju biti ispravni u vrijeme izvođenja osposobljavanja.

Članak 29.

(Stručno osoblje)

- (1) Organizacija za osposobljavanje raspolagati će sa odgovarajućim stručnim osobljem koje čine rukovoditelj

obuke, rukovoditelj teorijske obuke i rukovoditelj praktične obuke, potreban broj instruktora teorijske i praktične obuke.

- (2) Izuzetno, isto lice može obavljati poslove rukovoditelja obuke, rukovoditelja teorijske obuke i rukovoditelja praktične obuke.
- (3) Rukovoditelj obuke može da bude lice koje ima ili je imalo dozvolu pilota aviona, pilota helikoptera, pilota jedrilice ili dozvolu/Potvrdu o obučenosti pilota mikrolakog zrakoplova, a rukovoditelj praktične obuke može da bude lice koje ima važeću dozvolu pilota MLZ/Potvrde o obučenosti i važećim ovlaštenjem instruktora za datu vrstu obuke.
- (4) Praktično osposobljavanje kandidata za stjecanje dozvole/Potvrde o obučenosti i/ili ovlaštenja mogu obavljati samo imatelji važećih dozvola/Potvrda o obučenosti MLZ s važećim ovlaštenjem instruktora, primjereno vrsti osposobljavanja kandidata.
- (5) Broj stručnog osoblja za osposobljavanje mora biti sukladan broju kandidata kako bi se omogućio visoki stupanj kvalitete osposobljavanja.
- (6) Broj kandidata u grupi tijekom teorijskog osposobljavanja ne smije biti veći od 15, a u praktičnom dijelu odnos kandidata prema broju instruktora ne smije prijeći 6:1.

Članak 30.

(Rukovoditelj letenja)

- (1) Organizacija za osposobljavanje dužna je, tokom praktičnog dijela osposobljavanja, osigurati prisutnost rukovoditelja letenja, kao osobe odgovorne za sigurnu pripremu, organizaciju, izvođenje i rukovođenje letenjem MLZ.
- (2) Rukovoditelj letenja mora imati važeću dozvolu pilota MLZ i ovlaštenje instruktora letenja MLZ prilikom samostalnog letenja učenika tijekom osposobljavanja. U svim drugim situacijama, rukovoditelj letenja može biti i lice koje posjeduje neku drugu pilotsku dozvolu sa važećim ovlaštenjem.
- (3) Dužnosti rukovoditelja letenja propisane su člankom 11. ovog pravilnika.

VII. OBUKA ZA STJECANJE DOZVOLE PILOTA MIKROLAKOG ZRAKOPLOVA

Članak 31.

(Pilot učenik)

- (1) Pilot učenik je lice koje se u organizaciji za osposobljavanje pilota MLZ obučava za stjecanje dozvole pilota MLZ ili Potvrde o obučenosti.
- (2) Svojtvo pilota učenika može da stekne punoljetno lice koje ima važeće liječničko uvjerenje kategorije 2.
- (3) Izuzetno, svojtvo pilota učenika može da stekne i maloljetna osoba koja je starija od 16 godina života ako ima važeće liječničko uvjerenje kategorije 2 i ovjerenu pismenu suglasnost roditelja ili staratelja, s tim što polaganju ispita za stjecanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ može da pristupi tek kad navršši 17 godina života.

Članak 32.

(Autorizacija pilota učenika)

- (1) Za vrijeme praktične obuke, pilot učenik dužan je sa sobom nositi autorizaciju pilota učenika koju izdaje odgovorno lice organizacije za osposobljavanje pilota MLZ.
- (2) Autorizacija pilota učenika sadrži:
 - a) naziv i logo organizacije;
 - b) redni broj autorizacije;
 - c) ime, ime jednog od roditelja ili staratelja i prezime kandidata;
 - d) jedinstveni matični broj građanina, odnosno broj putovnice za strane državljane;

- e) potpis imatelja autorizacije;
- f) datum izdavanja autorizacije;
- g) pečat i potpis ovlaštenog lica organizacije.

VIII. POLAGANJE ISPITA ZA STJECANJE DOZVOLE I POTVRDE O OBUČENOSTI PILOTA MLZ I OVLAŠTENJA

Članak 33.

(Prijava za polaganje ispita)

- (1) Kandidat podnosi BHDCA pismenu prijavu za polaganje ispita za stjecanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ, odnosno za stjecanje ovlaštenja i ovlaštenja instruktora.
- (2) Uz prijavu za polaganje ispita, kandidat podnosi i potvrdu organizacije za osposobljavanje o tome da je završio teorijsku i/ili praktičnu obuku, dokaz o potrebnom naletu, koji se dokazuje knjižicom letenja ovjerenom od organizacije u kojoj je obavljeno osposobljavanje, i dokaz o raspolaganju MLZ za sprovođenje ispita.
- (3) Ispit za stjecanje dozvole pilota mikrolakog zrakoplova, stjecanje ovlaštenja i Potvrdu o obučenosti sastoji se iz teorijskog i praktičnog dijela.
- (4) Kandidat podnosi prijavu i za polaganje popravnog ispita iz teorijskog ili praktičnog dela.
- (5) Obrazac prijave za polaganje ispita za stjecanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ i ovlaštenja propisati će BHDCA, a isti će biti objavljen na službenoj Internet stranici BHDCA.

Članak 34.

(Postupanje po prijemu prijave za polaganje ispita)

- (1) Po prijemu prijave za polaganje ispita, BHDCA provjerava da li kandidat za stjecanje dozvole/Potvrde o obučenosti, odnosno ovlaštenja, ispunjava uvjete za polaganje ispita.
- (2) Ako kandidat ispunjava uvjete za polaganje ispita, BHDCA, u roku od 30 dana od dana prijema prijave, donosi rješenje kojim se odobrava polaganje ispita, imenuje osobu koja sprovodi praktični dio ispita i određuje rok za sprovođenje ispita.
- (3) Ako utvrdi da kandidat ne ispunjava uvjete za polaganje ispita, BHDCA, u roku od 30 dana od dana prijema prijave, donosi rješenje kojim se odbija polaganje ispita.

Članak 35.

(Uvjeti za polaganje ispita)

- (1) Ispitu za stjecanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ može pristupiti osoba koja je u organizaciji za osposobljavanje završila teorijsku i praktičnu obuku u okviru koje je ostvarila nalet propisan ovim pravilnikom u pogledu pojedinih vrsta ovlaštenja.
- (2) Za polaganje ispita radi stjecanja ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom, kandidat mora, u okviru obuke, da ostvari najmanje 30 sati letenja mikrolakim avionom, od čega:
 - a) Najmanje 15 sati naleta na duploj komandi,
 - b) Najmanje 6 sati naleta samostalnog ili nadgledanog samostalnog letenja, koji uključuje minimalno 3 sata samostalnog cross-country letenja, sa najmanje jednim letom od 150 km (80 NM) u kojem je ostvareno bar jedno slijetanje sa zaustavljanjem na zračnoj luci koja je različita od zračne luke polijetanja.
- (3) Za polaganje ispita radi stjecanja ovlaštenja za letenje mikrolakim helikopterom, odnosno žiroplanom, kandidat mora, u okviru obuke, da ostvari najmanje 40 sati letenja mikrolakim helikopterom, odnosno žiroplanom (minimalno 35 na sati na istom tipu mikrolakog helikoptera, odnosno žiroplana na kojem će se sprovesti praktični ispit), od čega:
 - a) Najmanje 20 sati naleta na duploj komandi,

- b) Najmanje 10 sati naleta samostalnog ili nadgledanog samostalnog letenja, koji uključuje minimalno 5 sati samostalnog cross-country letenja, sa najmanje jednim letom od 110 km (60 NM) u kojem je ostvareno bar jedno slijetanje sa zaustavljanjem na zračnoj luci koja je različita od zračne luke polijetanja.
- (4) Za polaganje ispita radi stjecanja ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom, kandidat mora, u okviru obuke, da ostvari najmanje 15 sati letenja mikrolakom jedrilicom, uključujući najmanje:
 - a) 10 sati naleta na duploj komandi,
 - b) 2 sata nadgledanog samostalnog letenja,
 - c) 45 povlačenja (lansiranja) i slijetanja (metode povlačenja se upisuju u knjižicu letenja),
 - d) 1 samostalni cross-country let od najmanje 37 km (20 NM) ili cross-country let na duploj od najmanje 65 km (35 NM). Od potrebnih 15 sati naleta, maksimalno 7 sati naleta može se ostvariti na TMG.
- (5) Za polaganje ispita radi stjecanja ovlaštenja za letenje zmajem sa motorom ili paraglajderom sa motorom, kandidat mora, u okviru obuke, da ostvari najmanje 15 sati letenja zmajem sa motorom, odnosno paraglajderom sa motorom, od čega najmanje:
 - a) 10 sati naleta na duploj komandi,
 - b) 3 sata nadgledanog samostalnog letenja,
 - c) 1 samostalni cross-country let od najmanje 37 km (20 NM) ili cross-country let na duploj od najmanje 55 km (30 NM).

Članak 36.

- (Olakšice za stjecanje ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom)
- (1) Za stjecanje dozvole pilota MLZ i ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom, imatelj dozvole privatnog (PPL(A)), profesionalnog (CPL(A)) ili transportnog pilota aviona (ATPL(A)), koji posjeduje važeće ovlaštenje za letenje na klasi jednomotornih klipnih aviona - SEP(Land) polaže samo praktični dio ispita pred osobom koju imenuje BHDCA posebnim rješenjem.
 - (2) Prije pristupanja provjeri stručnosti, odnosno praktičnom dijelu ispita iz stavka (1) ovog članka, kandidat je dužan da, pod nadzorom instruktora, ostvari najmanje 3 sata letenja na mikrolakom avionu, uključujući najmanje 10 polijetanja i slijetanja na duploj komandi i 10 nadgledanih samostalnih polijetanja i slijetanja.
 - (3) Za stjecanje ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom, imatelj dozvole/Potvrde o obučenosti MLZ sa važećim ovlaštenjem za letenje mikrolakim helikopterom, mikrolakom jedrilicom, žiroplanom, zmajem sa motorom ili paraglajderom sa motorom, prije pristupanja ispitu mora da, u organizaciji za osposobljavanje, završi teorijsku obuku u razlici predmeta, po programu koji je odobrila BHDCA, i da ostvari nalet propisan u stavku (2) članak 35. ovog pravilnika.
 - (4) Od naleta propisanog u stavku (2) članak 35. ovog pravilnika, imatelju ovlaštenja za letenje helikopterom, mikrolakim helikopterom ili žiroplanom priznaje se najviše 7 sati letenja na ovim zrakoplovima, a imatelju ovlaštenja za letenje jedrilicom, mikrolakom jedrilicom, zmajem sa motorom ili paraglajderom sa motorom najviše 5 sati letenja na ovim zrakoplovima.

Članak 37.

- (Olakšice za stjecanje ovlaštenja za letenje mikrolakim helikopterom i žiroplanom)
- (1) Za stjecanje dozvole pilota MLZ i ovlaštenja za letenje mikrolakim helikopterom i žiroplanom, imatelj dozvole privatnog, profesionalnog ili transportnog pilota heliko-

ptera, koji posjeduje važeće ovlaštenje za letenje na tipu helikoptera, polaže samo praktični dio ispita pred osobom koju imenuje BHDCA posebnim rješenjem.

- (2) Prije pristupanja praktičnom dijelu ispita iz stavka 1. ovog članka, kandidat je dužan da, pod nadzorom instruktora, ostvari najmanje 5 sati letenja na mikrolakom helikopteru ili žiroplanu, uključujući najmanje 15 polijetanja, prilaza za slijetanje i slijetanja na duploj komandi i 15 nadgledanih samostalnih polijetanja, prilaza za slijetanje i slijetanja.
- (3) Za stjecanje ovlaštenja za letenje mikrolakim helikopterom ili žiroplanom, imatelj dozvole/Potvrde o obučenosti MLZ sa važećim ovlaštenjem za letenje mikrolakim avionom, mikrolakom jedrilicom, zmajem sa motorom ili paraglajderom sa motorom, prije pristupanja ispitu mora da, u organizaciji za osposobljavanje, završi teorijsku obuku u razlici predmeta, po programu koji je odobrila BHDCA, i da ostvari nalet propisan u stavku (3) članak 35. ovog pravilnika.
- (4) Od naleta propisanog u stavku (3) članak 35. ovog pravilnika, imatelju ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom ili žiroplanom priznaje se najviše 6 sati letenja na ovim zrakoplovima, a imatelju ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom, zmajem sa motorom ili paraglajderom sa motorom najviše 3 sata letenja na ovim zrakoplovima.

Članak 38.

(Olakšice za stjecanje ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom)

- (1) Za stjecanje dozvole pilota MLZ i ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom, imatelj dozvole pilota jedrilice polaže samo praktični dio ispita, pred osobom koju imenuje BHDCA posebnim rješenjem, gdje će se primjenjivati metoda povlačenja sa kojom kandidat već posjeduje praktično iskustvo. Metod povlačenja se upisuje u knjižicu letenja.
- (2) Za stjecanje ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom, imatelj dozvole/Potvrde o obučenosti MLZ sa važećim ovlaštenjem za letenje mikrolakim avionom, mikrolakim helikopterom ili žiroplanom, zmajem sa motorom ili paraglajderom sa motorom, prije pristupanja ispitu mora da, u organizaciji za osposobljavanje, završi teorijsku obuku u razlici predmeta, po programu koji je odobrila BHDCA, i da ostvari nalet propisan u stavku (4) članak 35. ovog pravilnika.
- (3) Od naleta propisanog u stavku (4) članak 35. ovog pravilnika za stjecanje ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom, imatelju ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom, zmajem sa motorom ili paraglajderom sa motorom ili mikrolakim helikopterom ili žiroplanom priznaje se najviše 5 sati letenja i 15 polijetanja i slijetanja na tim zrakoplovima.

Članak 39.

(Olakšice za stjecanje ovlaštenja za letenje zmajem sa motorom ili paraglajderom sa motorom)

- (1) Imatelj dozvole privatnog, profesionalnog ili transportnog pilota aviona, helikoptera ili jedrilice, kao i imatelj dozvole/Potvrde o obučenosti pilota mikrolakog zrakoplova sa upisanim ovlaštenjem za letenje mikrolakim avionom, mikrolakim helikopterom ili žiroplanom ili paraglajderom sa motorom ili zmajem sa motorom polaže samo praktični dio ispita za stjecanje Potvrde o obučenosti i ovlaštenja za letenje zmajem sa motorom ili paraglajderom sa motorom pred osobom koju imenuje BHDCA posebnim rješenjem.
- (2) Prije pristupanja ispitu, imatelji dozvola/Potvrda o obučenosti i ovlaštenja, navedeni u stavku (1) ovog članka,

moraju da, u organizaciji za osposobljavanje, završe teorijsku obuku u razlici predmeta, po programu koji je odobrila BHDCA, i da ostvare nalet propisan u stavku (6) članak 35. ovog pravilnika.

- (3) Od naleta propisanog u stavku (6) članak 35. ovog pravilnika, imatelju dozvola/Potvrda o obučenosti i ovlaštenja iz stavka (1) ovog članka priznaje se najviše 5 sati letenja na tim zrakoplovima.

Članak 40.

(Teorijski dio ispita)

Teorijski dio ispita za stjecanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota mikrolakog zrakoplova obuhvata sljedeće predmete:

- a) Predmeti koji su zajednički za sva ovlaštenja:
 - zrakoplovni propisi,
 - ljudske mogućnosti i ograničenja,
 - meteorologija,
 - komunikacije (radiotelefonijska).
- b) Predmeti koji se odnose na različita ovlaštenja/na različite kategorije zrakoplova:
 - opće znanje o zrakoplovu,
 - performanse leta i planiranje,
 - navigacija,
 - operativne procedure,
 - teorija letenja (principi leta).

Članak 41.

(Polaganje teorijskog dijela ispita)

- (1) Kandidat za stjecanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ i određenog ovlaštenja polaže teorijski dio ispita pismenim putem uz korištenje testova objektivnog tipa iz banke pitanja sa višestrukim izborom odgovora ili isti popunjava na računalu. Banka pitanja izrađuje se na temelju sadržaja programa osposobljavanja posebno za svaku vrstu ispita za stjecanje dozvole/Potvrde o obučenosti i/ili ovlaštenja.
- (2) Ukupan broj pitanja na ispitu za stjecanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ ne može biti manji od 120 pitanja (ukupno za sve predmete).
- (3) Smatra se da je kandidat položio ispit ako točno odgovori na najmanje 75% pitanja iz svakog predmeta.
- (4) Kandidat nije položio teorijski dio ispita ako:
 - a) ne položi sve predmete prilikom četiri izlaska na ispit, pri čemu na svakom izlasku na ispit ne polaže već položene predmete;
 - b) ne položi sve predmete u roku od 18 mjeseci, računajući od kraja kalendarskog mjeseca u kome je prvi put polagao ispit.
- (5) Kandidat za stjecanje dozvole pilota MLZ ili Potvrde o obučenosti, koji nije položio teorijski dio ispita, dužan je da prije ponovnog polaganja ispita završi u organizaciji za osposobljavanje minimalno četiri sata dodatne teorijske obuke iz predmeta koji nije položio i da dostavi dokaz BHDCA o završenoj dodatnoj teorijskoj obuci.
- (6) Kandidat za stjecanje dozvole pilota MLZ ili Potvrde o obučenosti će polagati praktični dio ispita tek nakon što položi teorijski dio ispita.
- (7) Uspješno položen teorijski dio ispita za stjecanje dozvole pilota MLZ i Potvrde o obučenosti važi 24 mjeseca.
- (8) Proceduru i način sprovođenja teorijskog ispita za stjecanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ i pripadajućih ovlaštenja propisati će BHDCA.

Članak 42.

(Polaganje praktičnog dijela ispita)

- (1) Praktični dio ispita za stjecanje dozvole pilota MLZ, Potvrde o obučenosti i pripadajućih ovlaštenja sastoji se od

provjere stručne sposobnosti i vještine kandidata da u ulozi PIC sigurno upravlja MLZ, primjenjuje propisane procedure i maneve u letu sukladno propisanoj listi provjere za svako ovlaštenje MLZ, poznavanja redovnih i izvanrednih postupaka i praktične provjere poznavanja frazeologije na službenim jezicima u BiH ili na engleskom jeziku za razinu dozvole i ovlaštenja koji se zahtijeva.

- (2) Sadržaj liste provjere iz stavka (1) ovog članka propisati će BHDCA.
- (3) Praktični dio ispita mora se završiti 6 mjeseci nakon završetka praktičnog osposobljavanja.
- (4) Praktični dio ispita sprovodi osoba koju imenuje BHDCA posebnim rješenjem.
- (5) Osoba, koju imenuje BHDCA za sprovođenje praktičnog dijela ispita, mora imati najmanje važeće ovlaštenje instruktora letenja MLZ i ovlaštenje za vrstu MLZ za koju sprovodi praktičan ispit.
- (6) Ako kandidat ne položi praktični dio ispita, pri polaganju popravnog ispita priznaje mu se položeni teorijski dio ispita.
- (7) Ispit/procjena za stjecanje ovlaštenja instruktora sprovodi se sukladno članku 43. ovoga pravilnika.
- (8) Proceduru i način sprovođenja praktičnog dijela ispita za stjecanje dozvole pilota MLZ, Potvrde o obučenosti i pripadajućih ovlaštenja propisati će BHDCA.

Članak 43.

(Sprovođenje procjene/ispita sposobnosti za stjecanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ)

- (1) Podnositelj zahtjeva za stjecanje dodatnog ovlaštenja instruktora letenja MLZ položiti će procjenu sposobnosti za odgovarajuću vrstu MLZ i pokazati osobi, koju imenuje rješenjem BHDCA, sposobnost da može obučiti učenika pilota do razine koja je potrebna za izdavanje dozvole pilota MLZ ili Potvrde o obučenosti i određenog ovlaštenja.
- (2) Procjena sposobnosti uključuje:
 - a) Da se tijekom pripreme leta, poslije leta i sprovođenja teorijske obuke pokaže sposobnost koja se ogleda u primjeni sljedećih elemenata:
 - Raspolaganje resursima;
 - Pravljenje pogodne atmosfere koja pogoduje učenju;
 - Procjena trenutnog znanja;
 - Upravljanje potencijalima posade i upravljanje prijetnjama i greškama, u procesu sprovođenja obuke;
 - Upravljanje vremenom kako bi se postigli ciljevi obuke;
 - Olakšavanje učenja;
 - Procjena sposobnosti/performansi učenika;
 - Praćenje i analiza napretka u obuci;
 - Procjena obuke;
 - Krajnji ishod obuke.
 - b) Usmeni teorijski ispit na zemlji, predpoletni, poslijeletni briefing i provjera/demonstracija u letu sprovoditi će se na MLZ za koji će vršiti osposobljavanje.
 - c) Procjenu sposobnosti sprovoditi tako da se na adekvatan način procijeni sposobnost kandidata u ulozi instruktora.
- (3) Proceduru i način sprovođenja procjene/ispita sposobnosti za stjecanje i produženje ovlaštenja instruktora letenja MLZ praktičnog dijela, definirati će BHDCA.

Članak 44.

(Neuspjeli pokušaj polaganja praktičnog dijela ispita i procjene sposobnosti kandidata za stjecanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ)

Kandidat, koji iz dva pokušaja ne položi praktični dio ispita za stjecanje dozvole pilota MLZ ili Potvrde o obučenosti, odnosno procjenu sposobnosti kandidata za stjecanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ, dužan je da završi dodatnu praktičnu obuku u organizaciji za osposobljavanje i to iz onih dijelova praktičnog ispita/procjene sposobnosti koje nije položio.

Članak 45.

(Osoba ovlaštena za sprovođenje praktičnog dijela ispita)

- (1) Za osobu ovlaštenu za sprovođenje praktičnog dijela ispita, koja sprovodi praktični dio ispita ili procjenu sposobnosti kandidata za stjecanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ, određuje se osoba koja nije vršila obuku kandidata.
- (2) Osoba ovlaštena za sprovođenje praktičnog dijela ispita ili procjene sposobnosti kandidata za stjecanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ dužna je da odmah po okončanju ispita popuni i uruči kandidatu izvješće o održanom ispitu ili procjeni.

IX. IZDAVANJE DOZVOLE/POTVRDE O OBUČENOSTI, UPIS OVLAŠTENJA I VAŽENJE DOZVOLE/POTVRDE O OBUČENOSTI I OVLAŠTENJA

Članak 46.

(Izdavanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ)

- (1) Na zahtjev kandidata koji je položio ispit za stjecanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ, BHDCA izdaje dozvole/potvrde o obučenosti pilota MLZ sa ovlaštenjem za koje je ispit položen i sa pravom korištenja radiotelefonijske na službenim jezicima u BiH ili na engleskom jeziku. Na zahtjev kandidata koji je položio ispit za stjecanje ovlaštenja, BHDCA upisuje ovlaštenje u dozvolu/Potvrdu o obučenosti pilota MLZ. Uz zahtjev za izdavanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ, odnosno za upis ovlaštenja, kandidat prilaže izvješće o položenom ispitu i važeće liječničko uvjerenje klase 2.
- (2) Uz zahtjev za izdavanje dodatnog ovlaštenja instruktora letenja MLZ, kandidat prilaže izvješće o procjeni, važeće liječničko uvjerenje klase 2 i potvrdu o uspješno završenom osposobljavanju dva kandidata (stažiranje) za stjecanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ. Praktično osposobljavanje kandidata mora se obavljati pod nadzorom instruktora letenja MLZ - mentora, koga za ovu svrhu prihvata BHDCA. Kandidat za ovlaštenje instruktora letenja MLZ može predložiti određenog instruktora letenja MLZ - mentora. Maksimalan rok za stažiranje je 24 mjeseca od datuma položene procjene kandidata za stjecanje dodatnog ovlaštenja instruktora letenja MLZ. Naputak/proceduru o način izdavanja dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ, ovlaštenja i dodatnog ovlaštenja instruktora letenja MLZ i potrebnoj dokumentaciji koju je potrebno priložiti uz zahtjev, definiraće BHDCA. Za izdavanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ, ovlaštenja ili upis ovlaštenja i dodatnog ovlaštenja instruktora letenja MLZ, plaćaju se odgovarajuće takse i naknade koje su propisane posebnim propisom BHDCA.

Članak 47.

(Važenje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ)

- (1) Dozvola/Potvrda o obučenosti pilota MLZ izdaje se na vremenski rok od 10 godina.
- (2) Da bi koristio prava iz dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ, pilot MLZ mora da ima kod sebe dozvolu/Potvrdu o obučenosti pilota MLZ, važeće liječničko uvjerenje klase 2 i osobnu iskaznicu ili putovnicu.

Članak 48.

(Važenje ovlaštenja upisanih u dozvolu/Potvrdu o obučenosti pilota MLZ)

- (1) Rok važenja ovlaštenja u dozvoli/Potvrdi o obučenosti pilota MLZ je dvije (2) godine, računajući od dana kada je kandidat položio praktični dio ispita za stjecanje dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ i/ili ovlaštenja ili obnovu važenja navedenih ovlaštenja, odnosno dvije godine od datuma istjecanja, kada se vrši produžavanje ovlaštenja u propisanom roku.
- (2) Rok važenja dodatnog ovlaštenja instruktora letenja MLZ je tri (3) godine, računajući od dana kada je kandidat položio procjenu za stjecanje dodatnog ovlaštenja instruktora letenja MLZ ili obnovu važenja navedenog ovlaštenja, odnosno tri (3) godine od datuma istjecanja, kada se vrši produžavanje ovlaštenja u propisanom roku.

Članak 49.

(Opći uvjeti za produženje i obnova važenja ovlaštenja pilota MLZ)

Uz zahtjev za produženje roka važenja ovlaštenja i dodatnih ovlaštenja ili obnovu istih, imatelj dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ BHDCA podnijeti će sljedeće dokaze:

- a) liječničko uvjerenje kategorije 2;
- b) kopiju određenih stranica letачke knjžice, kojim dokazuje potrebnii nalet za produženje ili obnovu ovlaštenja, sukladno zahtjevima ovog pravilnika;
- c) dozvolu/Potvrdu o obučenosti pilota MLZ;
- d) listu provjere (proficiency check), ako je zahtijevano;
- e) dokaz o plaćenim administrativnim taksama;
- f) dokaz o plaćenim propisanim naknadama.

Članak 50.

(Produženje i obnova važenja ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom (MLA))

- (1) Uz zahtjev za produženje roka važenja ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom (MLA), imatelj dozvole pilota MLZ će BHDCA podnijeti dokaze da je u vremenu važenja ovlaštenja (24 mjeseca) kao pilot završio/la:
 - a) najmanje 12 sati letenja u ulozi PIC, uključujući 12 polijetanja i slijetanja i
 - b) 1 sat letenja sa instruktorom letenja MLZ, kao obnavljajuću obuku (refresher training).
- (2) Ukoliko imatelj ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom (MLA) ne ispunjava zahtjeve navedene u stavku (1) ovog članka, onda će:
 - a) uspješno položiti provjeru stručnosti sa osobom koja je ovlaštena od strane BHDCA (članak 45. ovog pravilnika) prije nego nastavi koristiti privilegije iz dozvole i ovlaštenja ili
 - b) izvršiti dodatne letove ili polijetanja i slijetanja na duploj ili solo komandi pod nadzorom instruktora letenja MLZ, kako bi se ispunili zahtjevi iz stavka (1) ovog članka pod a) i b).

Članak 51.

(Produženje i obnova važenja ovlaštenja za letenje mikrolakim helikopterom (MLH) i mikrolakim žiroplanom (MLG))

- (1) Uz zahtjev za produženje roka važenja ovlaštenja za letenje mikrolakim helikopterom (MLH) i mikrolakim žiroplanom (MLG), imatelj dozvole pilota MLZ će BHDCA podnijeti dokaze da je u vremenu važenja ovlaštenja, u zadnjih 12 mjeseci važenja ovlaštenja, kao pilot na MLH i MLG završio/la:
 - a) najmanje 6 sati letenja u ulozi PIC, uključujući minimalno 6 polijetanja i slijetanja i
 - b) 1 sat letenja sa instruktorom letenja MLZ, kao obnavljajuću obuku (refresher training).

- (2) Ukoliko imatelj ovlaštenja za letenje mikrolakim helikopterom (MLH) i mikrolakim žiroplanom (MLG) ne ispunjava zahtjeve navedene u stavku (1) ovog članka, onda će:
 - a) uspješno položiti provjeru stručnosti sa osobom koja je ovlaštena od strane BHDCA (članak 45. ovog pravilnika) prije nego nastavi koristiti privilegije iz dozvole i ovlaštenja ili
 - b) izvršiti dodatne letove ili polijetanja i slijetanja na duploj ili solo komandi pod nadzorom instruktora letenja MLZ, kako bi se ispunili zahtjevi iz stavka (1) ovog članka pod a) i b).

Članak 52.

(Produženje i obnova važenja ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom (MLS))

- (1) Uz zahtjev za produženje roka važenja ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom (MLS), imatelj dozvole pilota MLZ će BHDCA podnijeti dokaze da je u vremenu važenja ovlaštenja (24 mjeseca) kao pilot završio/la:
 - a) najmanje 5 sati letenja u ulozi PIC, uključujući 15 povlačenja (lansiranja) i
 - b) 1 sat letenja sa instruktorom letenja MLZ, kao obnavljajuću obuku (refresher training).
- (2) Ukoliko imatelj ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom (MLS) uživa privilegije letenja na mikrolakim jedrilicama na motorni pogon, pilot će BHDCA podnijeti dokaze da je u vremenu važenja ovlaštenja (24 mjeseca) kao pilot završio/la:
 - a) najmanje 12 sati letenja u ulozi PIC, uključujući minimalno 12 polijetanja i slijetanja i
 - b) 1 sat letenja sa instruktorom letenja MLZ, kao obnavljajuću obuku (refresher training).
- (3) Ukoliko imatelj ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom (MLS) ne ispunjava zahtjeve navedene u stavku (1) i (2) ovog članka, onda će:
 - a) uspješno položiti provjeru stručnosti sa osobom koja je ovlaštena od strane BHDCA (članak 45. ovog pravilnika) prije nego nastavi koristiti privilegije iz dozvole i ovlaštenja ili
 - b) izvršiti dodatne letove ili polijetanja i slijetanja na duploj ili solo komandi pod nadzorom instruktora letenja MLZ, kako bi se ispunili zahtjevi iz stavka (1) i (2) ovog članka pod a) i b).

Članak 53.

(Produženje i obnova važenja ovlaštenja za letenje zmajem sa motorom (PHG) ili paraglajdera sa motorom (PPG))

- (1) Uz zahtjev za produženje roka važenja ovlaštenja za letenje zmajem sa motorom (PHG) ili paraglajdera sa motorom (PPG), imatelj Potvrde o obučenosti pilota MLZ će BHDCA podnijeti dokaze da je u vremenu važenja ovlaštenja, u zadnjih 12 mjeseci važenja ovlaštenja, kao pilot na PHG odnosno PPG završio/la:
 - a) najmanje 5 sati letenja u ulozi PIC, uključujući minimalno 5 polijetanja i slijetanja i
 - b) 1 sat letenja sa instruktorom letenja MLZ, kao obnavljajuću obuku (refresher training).
- (2) Ukoliko imatelj ovlaštenja za letenje zmajem sa motorom (PHG) ili paraglajdera sa motorom (PPG) ne ispunjava zahtjeve navedene u stavku 1) ovog članka, onda će:
 - a) uspješno položiti provjeru stručnosti sa osobom koja je ovlaštena od strane BHDCA (članak 45. ovog pravilnika) prije nego nastavi koristiti privilegije iz potvrde o obučenosti i ovlaštenja ili
 - b) izvršiti dodatne letove ili polijetanja i slijetanja na duploj ili solo komandi pod nadzorom instruktora

letenja MLZ, kako bi se ispunili zahtjevi iz stavka (1) ovog članka pod a) i b).

Članak 54.

(Produženje i obnova važenja dodatnog ovlaštenja instruktora letenja MLZ)

- (1) Uz zahtjev za produženje roka važenja dodatnog ovlaštenja instruktora letenja MLZ, imatelj dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ će BHDCA podnijeti dokaze da je u vremenu važenja ovlaštenja (3 godine) kao instruktor letenja MLZ ispunio/la 2 od dolje navedenih pripadajućih uvjeta, kako slijedi:
 - a) najmanje 50 sati letačke obuke u ulozi instruktora letenja ili lica za provođenje praktičnog dijela ispita na mikrolakom avionu, mikrolakom helikopteru i mikrolakom žiroplanu ako produžava dodatno ovlaštenje instruktora letenja na MLA, MLH i MLG;
 - b) najmanje 30 sati ili 60 polijetanja u toku provođenja letačke obuke u ulozi instruktora letenja ili lica za provođenje praktičnog dijela ispita na mikrolakoj jedrilici, zmaju sa motorom i paraglajderu sa motorom ako produžava dodatno ovlaštenje instruktora letenja na MLS, PHG i PPG;
 - c) da je prisustvovao/la seminaru osvježanja znanja za instruktore letenja MLZ u periodu važenja dodatnog ovlaštenja instruktora MLZ;
 - d) procjenu sposobnosti sukladno zahtjevima članka 43. ovoga pravilnika.
- (2) Instruktor letenja MLZ, uz svako treće produženje važnosti ovlaštenja instruktora, obavezno mora položiti procjenu sposobnosti sukladno zahtjevima članka 43. ovoga pravilnika ako u protekla dva produženja ovlaštenja instruktora nije bio podvrgnut procjeni sposobnosti, sukladno zahtjevima članka 43. ovoga pravilnika.
- (3) Instruktor letenja MLZ, koji ne položi procjenu sposobnosti za potrebe produženja ovlaštenja instruktora letenja MLZ, ne može koristiti privilegije instruktora letenja MLZ dok ne položi navedenu provjeru sposobnosti.
- (4) Ukoliko je ovlaštenje instruktora letenja MLZ isteklo, instruktor letenja MLZ će u periodu od 12 mjeseci prije obnove ovlaštenja:
 - a) prisustvovati seminaru osvježanja znanja za instruktore letenja MLZ;
 - b) položiti procjenu sposobnosti, sukladno zahtjevima članka 43. ovoga pravilnika.

Članak 55.

(Priznavanje strane dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ)

- (1) MLZ, registriranom u BiH, mogu upravljati piloti MLZ koji posjeduju dozvolu ili Potvrdu o obučenosti pilota MLZ koja je stečena u inozemstvu, pod sljedećim uvjetima:
 - a) da je dozvola ili potvrda izdata od strane zrakoplovnih vlasti države članice ICAO ili drugog tijela koje je po propisima te države ovlašteno za njeno izdavanje;
 - b) da je dozvola ili Potvrda o obučenosti pilota MLZ i ovlaštenje važeće;
 - c) da pilot MLZ posjeduje važeće liječničko uvjerenje kategorije 2;
 - d) da pilot MLZ-a posjeduje potvrdu o validaciji strane dozvole.
- (2) Instruktori letenja MLZ, koji su strani državljanji i koji posjeduju inostranu dozvolu ili Potvrdu o obučenosti pilota MLZ i važeće ovlaštenje instruktora MLZ, mogu sprovoditi osposobljavanje kandidata za stjecanje dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ, ovlaštenja i dodatnih ovlaštenja u BiH ukoliko dobiju posebno odobrenje BHDCA.

(3) Na temelju važeće dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ izdate u inozemstvu, BHDCA, na zahtjev pilota MLZ, može izdati BiH dozvolu ili Potvrdu o obučenosti pilota MLZ sa određenim ovlaštenjima uz uvjet:

- a) da je predmetna dozvola ili Potvrda o obučenosti i pridružena joj ovlaštenja važeća;
 - b) da se sprovede teorijski ispita iz poznavanja zrakoplovnih propisa BiH, poznavanja MLZ sa redovnim i izvanrednim postupcima;
 - c) da se sprovede praktični ispit u letu;
 - d) da kandidat posjeduje važeće liječničko uvjerenje kategorije 2.
- (4) U postupku izdavanja BiH dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ na temelju dozvole ili potvrde o obučenosti stečene u inozemstvu, BHDCA je dužna da od države, koja je izdala dozvolu, pribavi potvrdu o vjerodostojnosti dozvole ili potvrde o obučenosti i ostvarenog naleta.

X. PRAVA IMATELJA DOZVOLE ILI POTVRDE O OBUČENOSTI PILOTA MLZ I OVLAŠTENJA INSTRUKTORA LETENJA MLZ

Članak 56.

(Prava pilota mikrolakog zrakoplova)

Imatelj dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ ima pravo da:

- a) leti MLZ za koji ima važeće ovlaštenje, samostalno, danju po pravilima vizualnog letenja - VFR;
- b) učestvuje na zrakoplovnim priredbama i takmičenjima ako ima najmanje 100 sati ukupnog naleta na MLZ, za koji ima važeće ovlaštenje;
- c) leti izvan zračnog prostora BiH jedino ukoliko postoji posebno odobrenje te države u koju MLZ namjerava letjeti ili preko koje namjerava vršiti prelet i ako u dozvoli ima upisano pravo korištenja radiotelefonijske na engleskom jeziku;
- d) prevozi druga lica osim putnika ako ima minimalno 50 sati naleta u ulozi PIC poslije stjecanja dozvole pilota ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ ili ovlaštenja.

Članak 57.

(Prava imatelja ovlaštenja instruktora MLZ)

Pilot MLZ, sa ovlaštenjem instruktora letenja MLZ, ima pravo da:

- a) obučava kandidata za stjecanje dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ i ovlaštenja i da ovjerava nalet koji je ostvaren tijekom obuke;
- b) obučava kandidata za stjecanje ovlaštenja instruktora letenja MLZ;
- c) može sprovoditi praktični dio ispita za stjecanje dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ, ovlaštenja i ovlaštenja instruktora letenja MLZ, uz prethodno odobrenje BHDCA.

XI. OSTALE ODREDBE

Članak 58.

(Izvjštavanje o incidentima, ozbiljnim incidentima i nesrećama)
Izvjštavanje o incidentima, ozbiljnim incidentima i nesrećama, u kojima su učestvovali MLZ, obavlja se po postupku i na način propisan relevantnim pravilnikom koji propisuje izvještavanje o događajima.

Članak 59.

(Knjižica letenja)

- (1) Pilot učenik i pilot MLZ dužni su da vode evidenciju o letenju u knjižici letenja.
- (2) Za vjerodostojnost upisa naleta u knjižicu letenja odgovoran je pilot MLZ.

- (3) Pilotu učeniku MLZ upisani nalet mora potvrditi instruktor letenja MLZ.
- (4) Pilot učenik evidentira ostvareni nalet u knjižici letenja na temelju podataka iz dnevnika letenja.
- (5) U knjižici letenja pilota učenika i pilota MLZ upisuju se:
 - i. datum obavljanja leta;
 - ii. naziv zračne luke, odnosno letilišta sa koga je obavljeno polijetanje i slijetanje;
 - iii. tip i registracijska oznaka zrakoplova;
 - iv. ime i prezime PIC;
 - v. funkcionalno vrijeme provedeno u toku leta (PIC, dual, instruktor);
 - vi. vrijeme polijetanja i slijetanja, trajanja leta, broj letova, broj polijetanja i slijetanja;
 - vii. napomene (ostvarena dužina preleta, sprovedeni praktični ispiti i provjere i sl.);
 - viii. način povlačenja (lansiranja);
 - ix. potpis instruktora koji je nadzirao let (samo za pilote učenike);
 - x. potpis pilota MLZ koji vodi evidenciju naleta.

Članak 60.
(Obrasci)

- (1) Izgled i sadržaj svih obrazaca definirati će BHDCA i objavit će ih na službenoj Internet stranici BHDCA.
- (2) Izgled i sadržaj dozvole, odnosno Potvrde o obučenosti pilota MLZ, dat je u Prilogu broj 2 ovoga pravilnika.

Članak 61.

(Izdavanje duplikata dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ)

- (1) BHDCA izdaje duplikat dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ ako imatelj dozvole ili Potvrde o obučenosti izgubi dozvolu/Potvrdu o obučenosti ili na drugi način ostane bez nje, ako je dozvola ili Potvrda o obučenosti toliko oštećena da više nije upotrebljiva ili ako imatelj dozvole ili Potvrde o obučenosti promijeni osobne podatke.
- (2) Ako imatelj dozvole izgubi dozvolu/Potvrdu o obučenosti pilota MLZ ili na drugi način ostane bez nje, uz zahtjev za izdavanje duplikata dozvole/Potvrde o obučenosti pilota MLZ dužan je da podnese dokaz da je dozvola/Potvrda o obučenosti pilota MLZ proglašena nevažećom.

Članak 62.
(Programi)

Sadržaj provjera stručnosti i praktičan dio ispita za stjecanje, produženje i obnovu važenja ovlaštenja propisanih ovim pravilnikom propisati će BHDCA.

Članak 63.

(Zdravstvena sposobnost)

Na zdravstvenu sposobnost pilota MLZ i pilota učenika primjenjuju se odredbe pravilnika koji definira uvjete i način utvrđivanja zdravstvene sposobnosti zrakoplovnog osoblja.

XII. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 64.

(Prijelazne odredbe)

- (1) Na zahtjev imatelja BH dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ, koja je stečena prije stupanja na snagu ovog pravilnika, izdati će se dozvola ili Potvrda o obučenosti pilota MLZ sa odgovarajućim ovlaštenjima i dodatnim ovlaštenjima u roku od dvanaest mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga pravilnika.
- (2) Lica koja su podnijela zahtjev za izdavanje dozvole ili potvrde o obučenosti pilota MLZ (kandidati) sukladno obuci sprovedenoj suglasno odobrenom programu iz perioda prije stupanja na snagu ovog pravilnika, priznat će se sprovedena obuka. Ako je od momenta okončanja sprovedene obuke proteklo više od 6 mjeseci, kandidati su

dužni uraditi obuku osvježavanja znanja koja podrazumijeva teorijsku obuku iz propisa koji reguliraju korištenje mikrolakih zrakoplova, obuku i stjecanje dozvole ili potvrde o obučenosti pilota mikrolakih zrakoplova u Bosni i Hercegovini i praktično obuku na MLZ u trajanju od najmanje 3 sata na zrakoplovu na kome će se sprovesti ispit za stjecanje dozvole/Potvrde o stručnosti pilota MLZ. Teorijska i praktična obuka na MLZ sprovodi se pod nadzorom osobe koju će ovlastiti BHDCA.

- (3) Odobrenja za rad, izdata organizacijama za osposobljavanje do stupanja na snagu ovog pravilnika, ostaju na snazi do dobijanja odobrenja za rad prema odredbama ovoga pravilnika, a najkasnije do isteka izdatog odobrenja za rad.

Članak 65.

(Priznanje prava)

- (1) Imatelju dozvole pilota mikrolakog aviona, koji ima ovlaštenje instruktora letenja pilota mikrolakog aviona, priznaje se, prilikom zamjene u dozvolu pilota MLZ, ovlaštenje instruktora u pogledu te vrste zrakoplova i upisuje se u dozvolu bez ograničenja.
- (2) Imatelju dozvole privatnog, profesionalnog ili transportnog pilota aviona, koji ima važeće ovlaštenje instruktora letenja (FI(A)), prilikom stjecanja ovlaštenja za letenje mikrolakim avionom priznaje se ovlaštenje instruktora letenja MLZ ali tek kad ostvari najmanje 5 sati letenja na mikrolakom avionu.
- (3) Imatelju dozvole privatnog, profesionalnog ili transportnog pilota helikoptera, koji ima važeće ovlaštenje instruktora letenja (FI(H)), prilikom stjecanja ovlaštenja za letenje mikrolakim helikopterom /žiroplanom priznaje se ovlaštenje instruktora letenja MLZ ali tek kad ostvari najmanje 5 sati letenja na mikrolakom helikopteru/žiroplanu.
- (4) Imatelju dozvole pilota jedrilice, koji ima važeće ovlaštenje nastavnika ili instruktora jedrilicarstva, pri stjecanju ovlaštenja za letenje mikrolakom jedrilicom priznaje se ovlaštenje instruktora letenja MLZ ali tek kad ostvari najmanje 5 sati letenja na mikrolakoj jedrilici.
- (5) Imatelju potvrde o obučenosti pilota zmaja sa motorom ili paraglajdera sa motorom, koji ima važeće ovlaštenje nastavnika ili instruktora letenja zmajem sa motorom ili paraglajdera sa motorom, priznaje se, prilikom zamjene u potvrdu o obučenosti pilota MLZ, ovlaštenje instruktora u pogledu te vrste zrakoplova i upisuje se u Potvrdu o obučenosti bez ograničenja.
- (6) Prilikom izdavanja dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ imatelju važeće dozvole ili Potvrde o obučenosti pilota MLZ privatnog, profesionalnog i transportnog pilota aviona ili helikoptera, koji posjeduje pravo korištenja radiotelefonijske na službenim jezicima u Bosni i Hercegovini ili na engleskom jeziku, priznaje se ovo pravo i upisuje u dozvolu ili potvrdu o obučenosti pilota MLZ.

Članak 66.

(Stupanje na snagu)

- (1) Ovaj pravilnik stupa na snagu osmoga dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".
- (2) Danom stupanja na snagu ovoga pravilnika prestaje da važi Pravilnik o zmajarstvu ("Službeni list SFRJ", broj 17/87, 57/90 i 59/91).

Broj 1-3-02-2-23-1/14
15. siječnja 2014. godine
Banja Luka

Generalni direktor
Đorđe Ratkovića, v. r.

Prilog 1
SADRŽAJ OPERATIVNOG PRIRUČNIKA I
PRIRUČNIKA ZA OBUKU

1. SADRŽAJ OPERATIVNOG PRIRUČNIKA

Operativni priručnik, koji koristi organizacija za osposobljavanje pilota MLZ, mora da sadrži sljedeće:

- A. OPĆI DIO
- B. INSTRUKCIJE I PROCEDURE ZA UPRAVLJANJE I/ILI ODRŽAVANJE MLZ
- C. RUTE I ZONE
- D. OBUKA OSOBLJA KOJE UČESTVUJE U OBUCI
- E. DODACI PRIRUČNIKU

A. OPĆI DIO

1) Vođenje i kontrola operativnog priručnika:

- a) sadržaj priručnika;
- b) lista važećih stranica;
- c) lista izmjena priručnika;
- d) uvod, namjena priručnika;
- e) izjava da je urađen sukladno važećim propisima i uvjetima za izdavanje odobrenja i da se ne može mijenjati bez odobrenja;
- f) izjava da priručnik sadrži naputke kojih se osoblje mora pridržavati u obavljanju svojih dužnosti;
- g) popis osnovnih dijelova priručnika, kratak opis tih dijelova, namjena i primjena.

2) Sustav dopuna i izmjena:

- a) način distribuiranja i dostupnost priručnika;
- b) izmjena, dopunjavanje i ažuriranje priručnika (uvjeti kada se vrše, podaci o osobi/ama koje su odgovorne za izdavanje i unošenje izmjena i dopuna);
- c) izjava da se ne može mijenjati bez odobrenja;
- d) popis i način označavanja stranica i njihov početak važnosti.

3) Organizacija organizacije za osposobljavanje:

- a) organizacijska struktura (administracija - funkcije i rukovodstvo);
- b) rukovodeće i odgovorno osoblje;
- c) odgovornosti i dužnosti rukovodećeg osoblja i osoblja koje učestvuje u obuci;
- d) uvjeti koje osoblje mora ispunjavati;
- e) postupak u vezi sa suspendiranjem učenika sa obuke;
- f) disciplina kandidata na obuci i disciplinske mjere;
- g) način i uvjeti promjene organizacije za osposobljavanja od strane kandidata na obuci;
- h) lista predavača i instruktora sa osnovnim podacima i funkcijama;
- i) prostorije i mjesta izvođenja obuke;
- j) sredstva i oprema za obuku;
- k) planovi i raspored obuke;
- l) operativna kontrola i nadzor;
- m) postupci i obveze organizatora i izvođača obuke;
- n) dokumentacija i evidencija koja se vodi i koristi u procesu obuke (nabrojati i u prilogu priložiti izgled istih);
- o) osnovni načini i metode praćenja, provjeravanja i ocjenjivanja;
- p) sadržaj dosjea kandidata na obuci (zahtjev za prijem na obuku, rješenje o prijemu, liječničko uvjerenje, osiguranje, provjere učenika, itd - priložiti izgled istih);
- q) sadržaj dosjea osoblja koje učestvuje u procesu obuke (instruktori, predavači i sl.);

- r) opterećenje učenika i instruktora za vrijeme sprovođenja teorijske i praktične (letačke) obuke u toku dana, mjeseca, godine;
- s) periodi odmora (učenika i instruktora);
- t) sigurnost (opće) - oprema, slušanje radio-veze, opasnosti u letenju, udesi i nesreće (uključujući izvješće);
- u) arhiviranje dokumentacije nastale tijekom sprovođenja obuke.

B. INSTRUKCIJE I PROCEDURE ZA UPRAVLJANJE I/ILI ODRŽAVANJE MLZ

U dijelu instrukcije i procedure za upravljanje MLZ koji se koriste u obuci, navodi se:

- a) opis MLZ, sustavi, performanse;
- b) instrukcije i procedure za upravljanje MLZ (ograničenja, normalne procedure, uključujući ček liste);
- c) postupci u izvanrednim situacijama.

Moguće je pozivanje na priručnik za eksploataciju određenog MLZ (AFM/POH/).

C. RUTE I ZONE

- a) planiranje letenja,
- b) meteo minimumi za instruktora i učenika,
- c) rute za obuku,
- d) zone (oblasti) letenja.

D. OBUKA OSOBLJA KOJE UČESTVUJE U OBUCI

- a) osobe koje su nadležne za sprovođenje standarda u obuci;
- b) uvjeti za početnu obuku instruktora letenja MLZ, stažiranje instruktora;
- c) obuka obnove znanja osoblja koje sprovodi obuku (instruktora, nastavnika itd.);
- d) provjera stručnosti.

E. DODACI PRIRUČNIKU

Dokumentacija

- 1) Obrazac dosjea kandidata na obuci (prijava za obuku, rješenje o prijemu na obuku, evidencija o položenim ispitima, karton o školovanju);
- 2) Obrasci dosjea instruktora i nastavnika teorijske nastave,
- 3) Obrazac registra kandidata na obuci;
- 4) Obrazac dnevnika teorijske nastave;
- 5) Obrazac dnevnika praktične obuke;
- 6) Obrazac dnevnih planova letenja;
- 7) Obrazac naloga za letove izvan zone zračne luke i navigacijskih planova;
- 8) Obrazac knjige evidencije i izvješće o udesima i nesrećama;
- 9) Obrazac knjige evidencije o izdatim dokumentima;
- 10) Obrazac knjižice pripreme i analize leta za učenike;
- 11) Obrazac knjižice letenja (Pilot Logbook);
- 12) Rješenje o registraciji;
- 13) Spisak rukovodeće strukture;
- 14) Spisak nastavnika teorijske nastave po predmetima;
- 15) Spisak instruktora praktične obuke;
- 16) Spisak MLZ za obuku;
- 17) Spisak zračnih luka/letilišta;
- 18) Spisak i skice prostorija;
- 19) Spisak opreme;
- 20) Spisak literature.

Sve spiskove napraviti u formi potvrde (zaglavlje, broj potvrde, datum, potpis i pečat izdatelja potvrde).

2. SADRŽAJ PRIRUČNIKA ZA OBUKU

Priručnik za obuku, koji koristi organizacija za stručno osposobljavanje pilota MLZ, mora da sadrži sljedeće:

A. PLAN OBUKE

1) Vođenje i kontrola operativnog priručnika:

- sadržaj priručnika;
- lista važećih stranica;
- lista izmjena priručnika;
- uvod, namjena priručnika;
- izjava da je urađen sukladno važećim propisima i uvjetima za izdavanje odobrenja i da se ne može mijenjati bez odobrenja;
- izjava da priručnik sadrži naputke kojih se osoblje mora pridržavati u obavljanju svojih dužnosti.

2) Cilj sprovođenja obuke

- cilj sprovođenja obuke (šta očekuje učenika kao rezultat obuke, ograničenja u obuci, razina stjecanja znanja i sposobnosti na kraju obuke);
- ulazni zahtjevi za početak obuke (godine starosti, zahtjevi u vezi sa stručnom spremom, poznavanje jezika, zdravstveni uvjeti, posebni zahtjevi BHDCA);
- priznavanje prethodnog iskustva prilikom dolaska na obuku.

3) Organizacija i programi obuke

- programi obuka (teorijski i praktični) po vrstama obuke;
- vremenski raspored programa obuke po danima i nedjeljama za svaki program;
- ograničenja zbog loših vremenskih uvjeta;
- ograničenja programa u smislu maksimalnog naprezanja učenika po vremenu sprovedenom na obuci (letačko, teorijsko) - po danu, nedjelji, mjesecu; maksimalan nalet u toku dana, maksimalan broj letova u danu;
- periodi odmora;
- zahtjevi prije prvog samostalnog leta po vrstama obuke;
- način sprovođenja provjera i ispita po fazama obuke (ako je prikladno);
- izvješća i liste provjera;
- postupak pripreme ispitnog materijala, tip pitanja i ocjenjivanje, potreban standard za polaganje;
- postupak u slučaju da kandidat ne položi, dodatna obuka itd;
- postupak za ponovno polaganje ispita;
- postupak promjene instruktora u toku obuke (na zahtjev kandidata ili zbog nekog drugog razlog), maksimalan broj promjena instruktora po učeniku.

B. TEORIJSKA OBUKA

- cilj i zadatak teorijske obuke;
- pregled predmeta teorijske obuke sa brojem i dužinom trajanja nastavnih sati;
- izvedbeni plan teorijske obuke po predmetima i temama u okviru predmeta sa ukupnim vremenom predavanja (sati i dana), izvodač, nastavni oblik i metode i nastavna sredstva koja se koriste u obuci, mjesto izvođenja, nastavna pitanja s ciljevima i zadacima obuke, standardi usvajanja teme;
- praćenje razine usvojenosti nastavnih tema;
- provjera znanja i standardi u ocjenjivanju.

C. PRAKTIČNA OBUKA

- cilj i zadatak praktične obuke;

- pregled vježbi na zemlji i u zraku (sa brojem letova i satima),
- izvedbeni plan praktične obuke po vježbama (letovi):
 - nalet (duplo ili samostalno)
 - broj letova
 - ukupno vrijeme trajanja leta (vježbe)
 - zadatak vježbe
 - elementi vježbe
 - priprema leta
 - način izvršenja vježbe
 - standard usvajanja vježbe
- praćenje razine usvojenosti elemenata praktične obuke;
- prekid letačke obuke;
- provjera znanja, vještine, kontrolni i ispitni letovi i standardi u ocjenjivanju.

D. DODACI PRIRUČNIKU

U ovom dijelu navode se obrasci dokumenata koji se koriste u procesu obuke kandidata za stjecanje dozvole ili potvrde o obučenosti pilota MLZ ili stjecanje odgovarajućih ovlaštenja (izvješća i liste provjera).

Prilog 2

SADRŽAJ DOZVOLE/POTVRDE PILOTA MLZ

- Dimenzija dozvole pilota MLZ iznosi 150x105 mm i ima četiri strane.
- Na prvoj strani nalazi se grb Bosne i Hercegovine, a ispod njega sljedeći tekst:
Bosna i Hercegovina, Ministarstvo komunikacija i prometa, Direkcija za civilno zrakoplovstvo, naziv dozvole/potvrde o obučenosti ispisani velikim slovima.
Lijeva margina stranice obilježena je utisnutom skraćenicom BHDCA i znakom BHDCA.
- Na drugoj strani nalaze se opći podaci o nositelju dozvole/potvrde (broj dozvole/potvrde, prezime i ime, datum rođenja, mjesto rođenja, državljanstvo, adresa i potpis) i podaci o izdavanju dozvole (organizacija izdavanja, datum prvog izdavanja, datum izdavanja, važnost, potpis i pečat).
U sredini stranice nalazi se upozorenje kojim se obvezuje nositelj dozvole/potvrde o obvezi nošenja dokumenta sa fotografijom radi utvrđivanja identiteta.
- Treća strana se sastoji od kolona u kojima se evidentiraju podaci o stečenim ovlaštenjima i posebnim ovlaštenjima:
 - prva kolona: naziv ovlaštenja, odnosno posebnog ovlaštenja;
 - druga kolona: datum stjecanja predmetnog ovlaštenja, i
 - treća kolona: potpis - pečat lica koje je unijelo date podatke.
- Četvrta strana se sastoji od kolona u kojima se vodi evidencija o ovlaštenjima i posebnim ovlaštenjima kojima se produžava važnost i njihov rok važenja kako slijedi:
 - prva kolona: naziv ovlaštenja ili posebnog ovlaštenja kome se produžava rok važnosti;
 - druga kolona: rok važenja predmetnog ovlaštenja, i
 - treća kolona: potpis - pečat lica koje je unijelo date podatke.
- Dozvola/Potvrda o obučenosti pilota MLZ se izdaje na jednom službenom jeziku u upotrebi u Bosni i Hercegovini i engleskom jeziku.

На основу члана 16. и члана 61. став (2) Закона о управи ("Службени гласник БиХ", број 32/02 и 102/09), члана 14. става (1) и члана 121. став (1) Закона о